

TURGUTAME LINNALOODUST!

EESTI L O O D U S

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 6,90 €

Mai-juuni 3/2024

SÕRVE KAITSEALA

rikas loodus
Tallinna külje all

VÖÖTHUUL- SÕRMKÄPP

teeme tutvust
aasta orhideega

ÜRASKID

kuidas kaitseme
meie metsi?

LOODUSKAITSEKUU

taastame looduse
inimese ümber!

9 770131 586018

- 2 TOIMETAJA VEERG:**
TOOMAS KUKK
- 3 SÕNUMID**
- 8 UUS ALGATUS:** Aita koguda andmeid kokkupõrkel klaasiga hukkunud lindude kohta
- 10 SEIK:** Hullult uhke kask las elada veel. JUHANI PÜTTSEPP
- 12 LOODUSKAITSE:**
Kas kaitsealad kaitsevad?
MART KÜLVIK, MARJU KEIS ja AGU LEIVITS tutvustavad kaitsealade tõhususe uuringu tulemusi: üldine hinnang kaitstusele on Harju keskmine
- 20 UUS LOODUSKAITSEALA:**
Sõrve looduskaitseala, elurikkuse laegas pealinna külje all
LAURI KLEIN, VAL RAJASAAR ja UUDO TIMM kirjeldavad Tallinna-lähedast looduspiirkonda, mis on pärast aastaid kestnud vaidlusi nüüd kaitse all
- 26 TEGUTSE TEADLIKULT:**
Kas linn *versus* loodus või linn ja loodus?
MARTIN TIKK vaeb võimalusi linnaloodusega koos elada: kuidas saab suurendada elurikkust linnas?
- 30 LOODUSKAITSE:**
Alanud on rohevõrgustiku kaitse uus ajajärk
VILLY LOPMAN ja SANDRA KAAS vaatlevad riigikohtu lahendi tulemusena rohevõrgustiku kaitse uusi tõlgendusi
- 36 AASTA ORHIDEE:** Tänavu on tähelepanu all vööthuul-sõrmkäpp
TIIU KULL heidab pilgu sõrmkäppade keerukale süstemaatikale: aasta käpaline on meil laialt levinud, ent kas teda osatakse alati ära tunda?
- 40 EESTI RÄHNID:**
Vaikne toksija kuusepuul
KARL ADAMI tutvustab laanerähni elu ja tegevust: üldtuntud suur-kirjurähni märksa haruldasem sugulane pakub rohkesti avastamisrõõmu
- 46 INTERVJUU:** Mobiilpositsioneerimine on hea meetod analüüsimaks inimeste paiknemist ja lii-

Foto: Johannes Köder

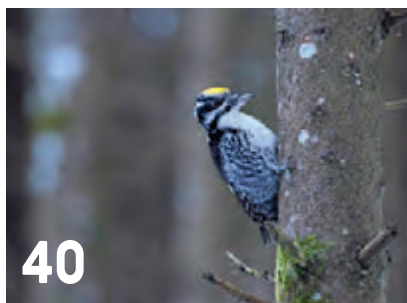
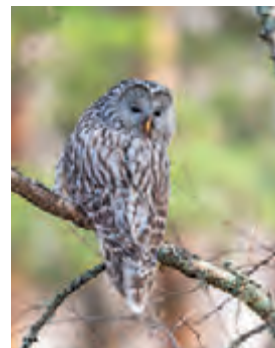

Foto: Remo Savisaar

Fotod: Arne Adler / loodusermees.ee

- kumisi. Inimgeograaf SIIRI SILMAGA vestelnud KATRE PALO
- 52 POSTER:**
PEETER LAURITS
- 54 SADA RIDA EESTI LOODUSEST:**
Loodus, ühendatud väljade võrgustik. SIIRI SISASK
- 56 EESTI KIHELKONNAD:** Võnnu kihelkond - suur ja mitmekesine
- 62 METSADE KAITSE:** Metsakaitsest metsade kaitseni
MÄRT HANSO püüab tuua selgust mõistete tarvitusse: metsakaitse ja metsade kaitse on vähemasti siiani tähendanud eri valdkondi
- 64 METSAKAHJURID:**
Kuidas kohanevad üraskid muutuva kliimaga?
KRISTJAN AIT ja HEINO ÕUNAP soovivad üraskiohu vähendamise abinõuna rajada mitmekesisemaid metsapuustuid
- 70 RAJAKAAMERA LOOD:**
Nugise-emand käis saagijahil
- 72 TUNNE LOODUST:**
Kas vesilik või sisalik?
- 74 RAAMATUD**
- 76 IN MEMORIAM:**
MARI SEIDELBERG, TIIT PETERSOO, ESTA VESKI, IVAR AROLD
- 78 LIHTNE KÜSIDA**
- 79 RISTSÕNA**
- 80 SÜNNIPÄEVAD**
- .....
- ESIKAANEL:**
Händkakk
Sõrve looduskaitsealal
- Kaanefoto:
Michel Lehtmets

MEIE IGA-AASTANE LOODUSKAITSEKUU

Nüüdseks on Eestis rohkem kui 40 aastat tähistatud looduskaitsekuud. See kuu algab emadepäeval mai teisel pühapäeval ning lõppeb juuni alguses, kas keskkonnapäeval või tänava loodusvaatluste maratoniga. Enne kui hakati ära märkima looduskaitsekuud, tähistati Eestis 1958. aastast looduskaitsepäeva. Alates 1989. aastast on looduskaitsekuu avaüritusel antud kätte Erik Kumari looduskaitsepreemia ning 2010. aastast koos sellega ka looduskaitse kuldmärk.

Looduskaitsekuu teema on aastati erinev, näiteks tänava keskendutakse looduse taastamisele, hüüdlausega „Toome looduse tagasi!“. Kuivõrd Eesti Looduses oleme looduse taastamist pikemalt käsitlenud aasta eest mais, tutvustame siinses numbris muid looduskaitse valdkondi: rohevõrgustiku õiguslikku kaitset, kaitsealade tõhususe hindamist, metsakaitset ning ka näiteks linnalooduse edendamist.

Looduskaitsekuu väljakuulutamise kaudne eesmärk võiks olla ka looduskaitse maine parandamine. Kas maine on siis tõesti halb, et seda tuleks parandada? Botaanikuna välitöödel olen maaomanikega suheldes sageli kuulnud alustuseks hirmunud küsimust „Ega te pole looduskaitsest?“. Taimetlase välitööde ajal oli isegi mõttes teha T-särk tekstiga: me pole looduskaitsest ega PRIA-st! Muidugi ei tasu mõne suhtluse tulemusi laialt üldistada, ent looduskaitse kuvandit võiks ilmselt parandada. Või siis vähemasti sellele mõelda.

Loodusuurijate ringkondades on pälvunud tähelepanu õiguskantsleri 27. märtsi kiri keskkonnaameti direktorile „Maaomaniku teavitamine tema maal tehtavast looduse inventuurist“, mille leiate õiguskantsleri veebist. Looduse inventeerijatele on probleem väga tuttav: maaomanikud ei tea nende mail tehtud loodusvaatlustest, aga uurijatel pole kuigi lihtne omaniku leida või teda näiteks välitöödest teavitada. Näiteks on enamasti lihtne üles leida kohapeal elav maaomanik, ent ebamõistlikult aeganõudev oleks üles otsida välismaal elavad omanikud, samuti maaüksuse kaasomanikud.

Looduskaitseeaduse järgi ei tohi maaomanikule teada anda tema valdustes pesitsevast või öitsevast esimese või teise kaitsekategooria liigist. Kogemuslikult julgesin küll arvata, et enamik maaomanikke suhtub oma maal leiduvatesse loodusväärtustesse uhkusega ega tasu karta omaniku tahtlikku soovi hävitada loodusväärtus. Kuid omaniku toetav suhtumine võib lihtsasti muutuda, kui näiteks kehtestada ebamõistlikud või arusaamatud piirangud.

Kevadine looduse puhkemine lausa kutsub loodusvaatlusi tegema. Soovitame kasutada nutiseadme Pluto Go rakendust, millega on lihtne vaatlusi sisestada. Nii vormistatud vaatlused jõuavad kõige paremini loodusuurijate ja -kaitsjateni. Kindlasti tasub osaleda loodusvaatluste maratonil, mitmekesi koos saab üksteiselt õppida ja kogemusi omandada.

toomas kukk

EESTI LOODUS

75. aastakäik Nr 3, mai-juuni 2024

Toimetuse aadress:
Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Kujundaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Teabegraafika: **Andrei Kupjanski**

Makett: **Martin Mileiko** (Profimeedia)

Toimetuskolleegium:
Tiit Hennoste, Jüri Kaljundi, Toomas Kukk, Marju Kõivupuu, Ott Luuk, Lauri Mällo, Arko Olesk, Taavi Pae, Janika Ruusmaa, Irja Saar, Jaanus Terasmaa, Angelika Verš

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Rävala pst 10, 15042 Tallinn
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Tegevjuht **Katre Palo**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Turundusjuht **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine:
www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Loe veebist:
Eesti Looduse värsked artiklid leiab ka veebist www.eestiloodus.ee

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2024

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse rahastusel

Trükitud trükikojas Printall

ISSN 0131-5862 (trükis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)